



Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 5. Octava ratio ex parabola Evangelica laborantium in vinea. Nona ex mystica septenarii numeri significatione. Etiam infideles statis horis orare. Errores Cabalistarum obiter indicantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

§. V.

Octava ratio ex Parabola Evangelica laborantium in vinea. Nona ex mystica septenarii numeri significatione. Etiam Infideles statis horis orare. Errores Cabalistarum obiter indicantur.

I. **O**ctava ratio ex capite vigesimo Matthæi clarè deducitur. Enimverò cœlestis Paterfamilias operarios mittens invineam primo manè, tertia, sexta, nona, & undecima hora, & cum sero esset factum, reddens illis mercedem, has præcipuè horas divino servitio deputavit, ut docet (a) Cassianus. Nam undecima vespertinam synaxim indicat, serotina autem Completorium significat. Cæterum hora prima illud ævi denotat spatium, quod fuit ab Adamo usque ad Noè. Tertia à Noè usque ad Abraham producta est. Sexta ab Abraham usque ad Mosen. Nona à Mose usque ad Christum. Undecima à Christo incipiens in extrema judicii die finem habebit. Ita (b) Origenes, Gregorius Magnus, Theophilus, Hieronymus, Chrysostomus, Theophylactus, Beda, Hilarius, & Fulgētius interpretantur. Sed duo postremum inter se, tum à cæteris nonnihil discrepant: Hilarius enim horam nonam à Mose ad David, undecimam à David ad Christum producens, finem mundi ad illud, *cum sero factum esset*, mystica intelligentia revocare videtur. Fulgentius autem sextam usque ad David, nonam usque ad transmigrationem Babylonis protrahit, & undecimam complet in Christi adventu. De hac verò Parabola diffusè, & doctè differit (c) Paschasius Ratbertus Abbas Corbeien-

a Cass. lib. 3. de instit. cœnob. c. 3. b Orig. hom. 10. in Matth. Greg. hom. 19. in Evang. Theophil. lib. 1. comm. in Evang. Hieron. Chrysost. Theophyl. Beda. & Hilar. ad c. 20. Matth. Fulg. de remiss. pecc. lib. 2. c. 18. c Pasch. lib. 9. in Matthæum.

fis. Inter cetera autem in rem nostram hæc scribit; Quare quidam operarii manè conducti sunt, & post hoc non circa horam secundam, sed circa horam tertiam exiit, & conducti sunt alii; post quorum conductionem quare non circa horam quartam, vel quintam, sed circa sextam exiit, & alios misit in vineam? ita neque circa septimam, vel octavam, sed circa nonam? & novissimè non circa decimam, sed ad undecimam exiit, quando invenit stantes tota die otiosos, eo quod jam in novissima hora essent? Nequaquam igitur absque ratione id factum credo. In his enim quinque ordinibus nescio quid musicum videtur sonare, ut duæ extremitates simplicium habeant numerum, atque unum, duæ verò medietates duplum, ut singulæ medietates duplæ suo respondeant simplo, & faciant quod diapason rectè vocatur, Hæc subtiliter Paschasius, nam inter Primam, & Tertiam una tantum hora, nempe secunda, intercipitur: itemque inter Nonam, & undecimam media est sola decima. Inter Tertiam autem & Sextam duæ intermediæ sunt, quarta, & quinta: duæ quoque inter Sextam, & Nonam, septima scilicet, & octava. Ad musicam itaque proportionem refert Domini vocationem Ratbertus quæ horæ deinde divinis laudibus decantandis consecratæ fuerunt. (*d*) Richardus autem Victorinus per hanc horarum diversitatem varios gradus intelligit, quibus homo perducitur ad integram perfectionis mensuram. Ait enim: Secundum processum diei, & successionem horarum Dominus vineæ egreditur, quia secundum perfectionis profectum, virtutumque promotionem divina cognitio augmentatur. Mane primo lux incipit apparere, ad tertiam dies solet incallescere, ad sextam vehementius æstare, ad nonam constat solem ad inferiora inclinare, caloremque temperare, ad undecimam verò contingit calorem cum luce

d Richard. rasi. 2. de statu hom. interioris cap. 35.

paulatim deficere. Quid itaque est ortus lucis, nisi illuminatio veritatis, & quid est inchoatio caloris, nisi acceptatio bonitatis? æstuatio autem fervor est dilectionis. Temperamentum verò caloris est abominatio vanitatis. Sed & subtractio caloris & lucis, quid aliud est quam refrænatio cupiditatis, seu etiam hebetatio prudentiæ carnalis? Manè itaque facit discretio boni & mali, tertiam appetitus veri boni, meridiem desiderium summi boni, nonam fastidium falsi boni, undecimam verò efficit odium, seu etiam oblivio veri mali. Manè illuminatur intellectus, ad Tertiam corrigitur consensus, ad Sextam inflammatur affectus, ad Nonam restringitur corporis sensus, ad undecimam carnalis appetitus refrigeratur. In fine verò denarium percipimus, quia post consummatum laborem ad perfectionis integritatem sublimamur.

II. Nona tandem, atque ultima ratio ex ipsius septenarii numeri mystica significatione deducitur. (e) Primasius Uticensis Episcopus laudans hunc numerum ait; Propterea etiam canitur, *Septies in die laudem dixi tibi*. Non patitur hæc brevis rerum perstrictio ea omnia commemorare, quæ ex sacris & profanis Scriptoribus in septenarii laudem colligi possent, cum præfertim hæc numerorum Philosophia levis quibusdam, & inanis videatur. Iarchas Indosophorum præses interrogatus ab Apollonio, cur sapientes duodeviginti tantum essent, cum hic numerus neque quadratus sit, nec ex iis qui magno honore habentur: Nos, inquit, teste (f) Philostrato, nec numeris servimus, nec nobis numeri. At cæteri Philosophi, nec non & sancti Patres latitantia sub numeris mysteria magni semper æstimarunt. Nam, ut scribit (g) Diophantus antiquus Arithmeticus, ex peritia numerandi Dei imaginem habemus, qua bestia destituuntur. Ipsos psalmos non se-

e Primas. lib. 1. in Apoc. cap. 1. f Philostr. vitæ Apollonii lib. 3. cap. 9.

g Diophant. initio primæ definit.

cundum rerum gestarum historiam dispositos esse, sed juxta spirituales numerorum intelligentiam, diffusè probat (b) Hilarius Pictaviensis. Ecquis sanctorum Doctorum non evidenter ostendit numerorum rationem passim haberi in sacris Scripturis? Componitur septenarius ex impari, & pari, externario videlicet, & quaternario: cumque omnes numeri vel pares, vel impares sint, sancti Patres hunc numerum ex pari, & impari compositum, numerum universitatis appellant. Res clara est in sacris litteris, ut cum dicunt, septuplum dandam ultionem de Cain; septies in die cadere justum; septem dæmonia à muliere ejecta, & multa ejusdem modi. Omnes præterea numeri, qui sunt intra denarium, aut generant alios, aut generantur, solo septenario excepto, qui propterea virginitati, & sapientiæ adscribitur, tantaque religione à Pythagoricis colitur, ut eum inter præcipua suorum dogmatum arcana collocarint. Sed & Bassus quidam apud S. (i) Philastrium numero septenario divinitatem tribuebat. Omitto portentosa nomina, quibus hunc numerum insignivit Nicomachus Gerasenus libro secundo Arithmeticorum Theologicorum apud (k) Photium in sua Bibliotheca. Dicitur enim ab eo esse Fortuna, & occasio, Minerva, Mars, Acreotis, Agelia, Atrytone, Tritogeneia, γλαυκῆπις, Alalcomencia, (de qua voce videndi (l) Pausanias, & Gyraldus) Panteuchia, Ergana (multis à Pausania in Atriciis, & in prioribus Eliacis celebrata) integritas naturæ; Amaltheiæ stirps, Ægis, Osiris, somnus, vox, sonus, & de musarum numero Clio; Judicium item, & Adrasteia, ac hujusmodi ineptiæ multæ. Utinam haberemus M. Varronis hebdomadarum libros, in illis enim solidas septenarii laudes reperiremus. Quæ verò spectant ad hujus numeri perfectionem curioso lectori suppeditabunt

b Hilar. prolog. in Psal. i Philastr. de hæresibus. k photius Cod. 187.
l Pausan. in Boëticis. Gyrald. de diis syntag. 11.

sancti Patres (m) Cyprianus, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Clemens Alexandrinus, Gregorius Magnus, Cæsarius, Bruno, Chrysologus, Rupertus Abbas, Innocentius Papa, Hugo Victorinus, Bonaventura: itemque Philo Judæus libro de mundi opificio, & de decalogo, Nicolaus Cusanus, Girardus Rufus, Petrus Bongus, Franciscus Georgius Venetus, Macrobius, Gellius, Chalcidius, Censorinus, Martianus Capella, Nicetas, Elias Cretenfis, Symphorianus Camperius, Sebastianus Foxius, Annibal Rosselius, Leo Hebræus, & alii multi. Porrò septenarium in mundi opificio à conditore observatum, sacra Mosis docet historia. Septem quoque vagantes sphaeras firmamento subjecit ejusdem opificis providentia. Luna ab illis septima septenario movetur numero, vigintiocto diebus totius Zodiaci ambitum conficiens. Sol ipse lucis, & vitæ dispensator, septimo, quoque signo cursum varians ab hyemali ad æstivum Solstitium, itemque à verno ad autumnale æquinoctium: septimi signi peragratiōne pervenit. Oceanus in augmenti, & decrementi sui vicibus, Lunæ Hebdomadas servare dignoscitur. Homo temporis & æternitatis orizon, septenarii vim, & efficaciam in seipso multiplici comprobatur experimento, de qua re extat Solonis elegia apud Clementem Alexan-

m Cyp. de exh. Martyrum cap. 11. Aug l. 11. de civ. Dei c. 31. Am. enar. 2. ad Horont. in c. 1. Gen. Hieron. ep. 125. ad Damasum q. 1. Basil. exa. hom. 12. Greg. Naz. or. 44. Cl. Alex. l. 5. & 6. Strom. Greg. mag. mor. l. 1. c. 7. & l. 35. c. 35. c. 7. Cæsar. Dial. 4. de fide inter. 192. Bruno serm. 2. de Pentec. Chrysol. ser. 139. Rup. li. 1. in Apoc. Innoc. proem. in 7. psalmos. Hugo de quinque septenariis lib. 2. alle. in Matt. c. 15. Bonav. in pl. 150. Philo de mundi opif. Nic. Cusanus de docta ignorantia. Gir. Rufus in Arithmetica Boët. P. Bongus de mysteriis numerorum. F. Ven. Harm. mundi cant. 1. ton. 5. c. 9. & tono 8. c. 7. Macrobi. lib. 1. in som. Scipion. c. 6. Gell. lib. 3. c. 10. Chalc. in Timæum. Censor. de die natali cap. 11. & 12. Mart. Capella de nuptiis Merc. l. 7. Nicet. in or. 42. Naz. n. 32. El. Creten. in or. 3. Naz. nu. 23. Symph. camp. Platon. Symphoniae, lib. 4. tr. 3. cap. 8. Foxius in Timæum. Rossel. in Pimandrum lib. 2. comment. 5. q. 12. cap. 1. Leo Hebr. dial. 3. de amore. Ficinus in Timæum. Joachimus Abbas in c. 1. Apoc.

drinum lib, 6. Strom. Septima post partum hora an sit victurus ostendit. Post septimum diem nomen infanti imponebant Antiqui: post decimum quartum ad lumen visus movetur: post septem menses dentes incipiunt emergere: post bis septem sedet sine cadendi timore: post ter septem sonus ejus in verba prorumpit: post quater septem incedit; & lac nutricis exhorrescere incipit. Prima annorum hebdomada primis dentibus alii succedunt ad cibum solidum aptiores. Secunda hebdomada pubescit: tertia finem facit crescendi in longum, ornatque lanugo genas: quarta in latum etiam crescere desinit, quinta virile robur completur, sexta stabili firmitate servantur vires, septima perficitur ætas, & completur prudentia, octava diminuuntur vires, nona viget senectus, decima tandem vitæ spatium terminatur, attestante Propheta. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Faciunt etiam ad septenarii laudem dies critici, & decretorii, annique climaterici tot dissidentium Philosophorum contentionibus agitati. Quid memorem è sacris Bibliis septem Angelos, septem stellas, septem Ecclesias, septem lucernas, septem Sacramenta, septem tubas, septem vitia, septem virtutes, septem sigilla, septimum libertatis annum, septimum quietis diem, & alia sexcenta ejusdem generis? Puer quem suscitavit Propheta septies oscitavit, septem annis pro dilecta servivit Jacob, septem sunt spiritus qui astant ante Dominum, septiformis denique Spiritus sancti gratia post quadratum septenarium, quinquagesimo scilicet die, à gloriosa Christi Resurrectione, in Apostolos, & discipulos diffusa est. Tot virtutibus igitur insignitum septenarium meritò sancti Patres divinis etiam laudibus decantandis consecraverunt. Adde quod septenarius plenitudinem, & universitatem significat, quare, ut dicit (n) Augustinus, *Septies in die laudem dixi tibi*, nihil est aliud quam *semper*

ⁿ Aug. lib. 3. de doc. Christ, cap. 35.

laus ejus in ore meo. (o) Beda etiam dicit eum semper orare qui canonicis horis quotidie juxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodiis, precibusque consuetis Dominum rogare, & laudare non desistit. Septem quoque horas pro majori saltem diei parte usurpasse videtur (p) Satyricus his versibus:

————— *quis deditus autem*

*Vsque adeò est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque dies septenis oderit horis?*

III. Hæ sunt præcipuæ rationes, ob quas horarias preces fuisse institutas asserunt Scriptores sacri. Stultum enim fuisset temerè, & sine ratione istas potius horas, quam alias sacris precationibus assignasse. Nam, ut scitissimè scribit S. (q) Asterius Episcopus; Nulla res est humana, cujus non aliqua ratio reddi possit, & si quid fortè ejusmodi est, quod rationem, aut scopum non habet, meræ nugæ sunt. Porro certas orationis horas etiam Infideles determinarunt. Apollonius Thianæus docuit Athenienses, qua diei, noctisque hora sacrificari oporteret, ut scribit (r) Philostratus Lemnius in ejus vita. Julianum Apostatam usum statis horis orandi sacerdotibus idolorum indixisse refert (s) Sozomenus. Ipsimet Turcæ distinctionem horarum observant in orationibus. Orant enim in ortu solis, quam orationem vocant Tamzith, item meridie, hora nona, in occasu solis, & hora prima noctis. Laudat Davidicos Psalmos Mehemet eorum Pseudopropheta in (t) Alcorano, jubetque suos surgere ad lectionem circa mediam noctem. Hoc autem loco quorundam errorem dissimulare non possum, qui Cabalistarum mendaciis adhærentes secretiores Theologi vocari volunt. Aiunt isti singulis tribus horis mutari Angelorum custodiam in cælis, statuuntque decem

o Beda in c. 18. Lucæ. p. Juven. Sat. 6. q. Asterius hom. in festum calendarum. r. Philostr. l. 4. c. 6. Sozom. lib. 5. c. 15. t. Alcoran. libro 2. f. azora 25. juxta divisionem orientalium. Item lib. 3. azora 55.

numeraciones, veluti decem categorias, quas vocant Sefhiroth, quæ virtute nominum divinorum per ordines Hierarchiarum in sphaeras cœlestes, & elementa inferiora suas virtutes statis horis influant, quas si quis rectè intelligat, earumque nomina benè applicet, mirabilia præstare possit. Ideoque Ecclesiam primam horam, & tertiam, & sextam, & nonam, atque duodecimam præ cæteris ad orandum elegisse, quod illis horis talis dispositio in cœlis sit, tales Angeli præfideant, talis Sefhiroth, sive numeratio dominetur, qualis necessaria est ut deprecatio nostra exaudiatur. Legendus hac de re (//) Archangelus Burgonovenſis Minorita Auctor Catholicus, sed Cabalisticus plus justo addictus, libro de dogmatibus Cabalistarum in explicatione hujus Assertionis: per secretum orationis antelucanæ nihil aliud debemus intelligere, quàm proprietatem pietatis. Mihi nec libet, nec vacat hanc doctrinam copiosius examinare. Hoc tantum moneo, artem Cabalisticam, quam Hebræi summis laudibus celebrant, nonnisi meram superstitionem esse, ac theurgicam quamdam Magiam sub fictis Angelorum nominibus Cacodæmones invocantem. Quod si aded necessaria esset ad Dei cultum, & Scripturarum intelligentiam, quemadmodum isti jactant, Spiritus sanctus, qui repudiata Synagoga docuit nos omnem veritatem, hanc etiam sapientiam Ecclesiæ suæ revelasset. Scio quidem varia esse Cabalistarum genera, de quibus vir doctissimus (x) Martinus del Rio in magicis Disquisitionibus differit; sed scio etiam horum omnium doctrinam nihil habere soliditatis, nam cum versentur circa principia universalis, & causas maximè remotas, nunquam ad veram scientiam pertingunt. Eas verò nugas, quas de horis orandi ingerere simplicioribus conantur, explodit Scriptura, quæ dicit, (y) *Quoniam oportet semper orare,*

* Archang. Minor. pag. mihi 167. * Del Rio Disquis. magic. lib. 1. c. 4. qu. 3.
 † Luc. 18. 1.

&c, (z) *orantes in omni tempore; & (a) sine intermissione orate.* Ergò illius oratio omni hora acceptabilis erit, qui necessaria sibi ad salutem perseveranti animo postulabit. Vt enim scribit (b) Antiochus, In omni re captanda semper est opportunitas temporis præterquam in oratione. Nunquam enim intempestiva potest esse oratio, sicut scriptum est: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Iphis verò Cabalisticus clausæ sunt januæ orationis, ut unus ex illis R. (c) Eliezer in libro Berachoth, id est benedictionum, fatetur: nam à die, inquit, quo templum fuit destructum, orationis portæ clausæ sunt, ut dicit in Lamentationibus Hieremias, *Cum clamavero, & rogavero, exclusit orationem meam.*

CAPUT III.

DE VARIA DIEI AC NOCTIS DIVISIONE.

§. I.

Quid dies, quid nox sit, Prima diei divisio in naturalem, & artificialem. Diei civilis initia apud varias gentes. Horæ nomen æquivocum.

QUONIAM divinis persolvendis officiis certæ sunt horæ à sanctis Patribus assignatæ, vix intelligi poterunt, quæ de illis dicturi sumus, nisi prius explicentur varii antiquorum ritus circa diei ac noctis divisionem. Initio autem mundi facta est diei, noctisque alternatio, per præsentiam & absentiam lucis. Sol oriens diem facit, occidens noctem inducit. Hinc (a) Pindarus in olympiis diem vocat filium Solis, & (b) Hesiodus in Theogonica, ex Erebo & Nocte natum diem

z. 1. Theff. 5. 16. z Ephes. 6. 18. b Antioch. hom. 91. c R. Eliezer apud Hieron. à S. fide lib. 1. de perfidia Judæorum c. 12. Thren. 3. 8. z Pind. olymp. od. 2. v. 59. b Hesiod. Theog. v. 124.